

Afname bevolking dwingt scholen tot regionale afstemming

Omgaan met *krimp*

Om een krimpende bevolking te begeleiden, kiezen aoc's in de periferie van ons land voor kwaliteit. Afgestemd op de regionale behoefte, want een school kan alleen floreren in een leefbare streek.

Het inwoneraantal in de Randstad groeit nu licht, daaromheen blijft het redelijk stabiel. In 2040 groeien de stedelijke gebieden sterk – ook buiten de Randstad – en krimpt het inwoneraantal daaromheen sterk. Wat nu al speelt in de uithoeken van ons land, in Oost-Groningen, Zuid-Limburg en Zeeland – vooral in Zeeuws-Vlaanderen – zal straks in grote delen van ons land spelen en groen onderwijs zal dat gaan merken. AOC Terra, Citaverde College en Edudelta vormen de koplopers in het omgaan met krimp. Elk

op een eigen manier, want elke regio heeft op een andere manier met het fenomeen te maken.

Getallen

In Zeeland is de krimp nu 15 procent, in Zeeuws-Vlaanderen meer, in andere deelregio's minder. Binnen het verzorgingsgebied van AOC Terra wonen nu ruim 12.000 potentiële leerlingen, in 2020 zal dat een kwart minder zijn. Zuid-Limburg laat eenzelfde beeld zien. Maar lang niet alle potentiële leerlingen kiezen voor groen onderwijs. Bij AOC Terra is het beeld voor de middellange termijn relatief gunstig omdat het aandeel leerlingen dat voor AOC Terra kiest, groeit. In



PLATFORMS ONDERWIJS EN BEDRIJFSLEVEN

Edudelta participeert in de Foodport Zeeland en in het Centrum voor Innovatief Vakmanschap voor Agro & Food.

AOC Terra zit samen met Nordwin College, Van Hall Larenstein en Wageningen Universiteit aan tafel in het project Kennistransfer Noord Nederland.

Citaverde College participeert voor de Greenport Venlo regio in Green Brains. Partners zijn: Wageningen UR, HAS Hogeschool, Fontys Hogeschool Venlo en Citaverde College. Dit samenwerkingsverband heeft als doel ondernemers te ondersteunen en oplossingen te bieden voor de meest uiteenlopende kennis- en innovatievragen.

Zuid-Limburg kiezen op dit moment ook meer leerlingen voor Citaverde, omdat andere scholengemeenschappen in het voortgezet onderwijs (vo) anders met kleine volumes omgaan. Zij reageren met reorganisaties en geven daardoor een instabiel beeld. Opleidingen stoppen er makkelijker, ouders en leerlingen kiezen dan voor een school waar dat minder speelt. Groen onderwijs stopt niet zo snel met een opleiding.

Gevolgen

Krimp ontstaat door vergrijzing en doordat er weinig werkgelegenheid in de streek is. Door dat laatste trekken mensen weg en krijgen elders kinderen. Daardoor trekken voorzieningen weg en wordt het nog minder interessant voor mensen van buiten om zich in de krimpregio te vestigen, bijvoorbeeld om les te gaan geven in die regio. Krimp heeft gevolgen op velerlei terreinen. Minder leerlingen betekent minder inkomsten voor de school, kleinere klassen, onrendabele opleidingen, een overschot aan leerkrachten en leegstaande klaslokalen. Uiteindelijk knaagt het aan de kwaliteit van het onderwijs. Scholen kunnen niet meer voldoen aan de vraag naar arbeidskrachten in de regio, waardoor de regio nog verder achteruit holt. “Krimp is een groot ding,” zegt Astrid Berendsen, lid van het college van bestuur (cvb) van AOC Terra, “maar moet je dan maar afwachten wat er gaat gebeuren?” Nee dus.

Efficiënter

AOC Terra, Citaverde College en Edudelta hebben krimp al een aantal jaren op de agenda staan. Hun oplossingen: efficiënter werken waardoor de kosten lager worden en kwaliteit bieden om leerlingen te trekken en de arbeids-

markt te blijven bedienen. Dat in nauwe samenwerking met andere onderwijsinstellingen en partijen in de regio.

“Omdat we minder leerlingen krijgen, hebben we minder financiële middelen en die moeten we dus effectiever inzetten,” zegt Jan Pieter Janssen, voorzitter van het cvb van Citaverde College. “Als we niet willen tornen aan de kwaliteit van ons onderwijs, moeten we het in de back-office anders organiseren.” Citaverde heeft gezocht naar concentratie intern en samenwerking met het bedrijfsleven. Het gevolg: de mbo-opleidingen hebben een brede basis gekregen, gebaseerd op vier werkvelden (agribusiness, leefomgeving, mens & beleving en mens & dier), gecombineerd met een uitstroomrichting waarbij het aoc nauw samenwerkt met het bedrijfsleven en de bedrijven soms als leslocatie gebruikt.



Aquacultuur is een economische bedrijvigheid die nauw aansluit bij het DNA van Zeeland



Kleinere klassen leiden tot verschraving van het onderwijs

Afstemming

In Zeeland werkt Edudelta samen met alle vo-scholen om de kinderen na de basisschool keuzemogelijkheid te geven. Kinderen die al weten wat ze willen, kunnen naar een vakcollege dat duidelijke binding heeft met het mbo, kinderen die het nog niet weten, krijgen een breed profiel aangeboden waarin ze kennisma-

ken met alle sectoren: zorg, handel en administratie, techniek en groen. De scholen werken daarin niet concurrerend, maar aanvullend. Ook de roc's maken afspraken over wie wat waar doet. Cvb-voorzitter Niek Barendregt: "In het samenwerkingsverband gaat het natuurlijk over de vraag wie betaalt het, dus over de vraag: wie doet wat en waar? Ook nieuwbouw wordt daarin besproken."

AOC Terra werkt binnen 4Groen samen met Nordwin College, De Groene Welle en AOC Oost. 4Groen inventariseert waar de opleidingen zitten die één aoc niet meer draaiende kan houden, maar waar de arbeidsmarkt wel behoefte aan heeft. Berendsen: "We onderzoeken wat we kunnen doen om die opleiding toch overeind te houden. Dat gaat over: hoe stem je af en wie reist er, leerling of docent?"

Het gesprek over kleine opleidingen, uitruil van opleidingen, ervoor zorgen dat je niet in de concurrentie gaat, voeren Terra en Nordwin ook met roc's in Drenthe en Friesland. Resultaat tot nu toe: een website waarop alle roc's en aoc's hun gegevens zetten: alle opleidingen, aantal leerlingen, herkomst van leerlingen. "Die is bedoeld om inzicht aan elkaar te geven. Transparantie, daar begint het mee."



Healthy aging: AOC Terra wil de omgeving leefbaar houden, ook voor ouderen

Behoeftes peilen

De verdeling van de schaarse leerlingen, dat is één. Maar krimp gaat vooral ook over het leefbaar houden van de streek. Want daarmee trek je mensen en dus leerlingen. Dat kun je alleen in samenwerking met de streek.

In alle drie de regio's werkt het aoc nauw samen met de regionale overheden en het regionale bedrijfsleven in platforms om de inhoud van de opleidingen af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt en de leerlingen klaar te stomen om de regio mee vorm te geven (zie kader). In die platforms wordt de regionale agenda opgesteld en wordt besproken hoe kennistransfer georganiseerd wordt. Alle drie de aoc's werken met een vorm van regioleren waarbij studenten vraagstukken vanuit het regionale bedrijfsleven oppakken. De aoc's willen met die opdrachten meer aansluiten bij de inhoudelijke agenda van de regio en leerlingen aantrekkelijk, actueel en op de toekomst gericht onderwijs bieden.

Gezond

De ontwikkeling van de streek en het regionale bedrijfsleven begint misschien met de initiële opleidingen, maar kan niet zonder leven lang leren. Citaverde ziet een duidelijke leerloopbaan van 12 tot 67 jaar. Daarom probeert het aoc kinderen in het basisonderwijs al te enthousiasmeren voor de groene wereld, op het vmbo te interesseren voor een groene opleiding en op het mbo klaar te stomen voor de groene arbeids-

markt of het groene hbo. Bij Citaverde is dat nauw verbonden met het cursus- & contract-onderwijs (zie artikel Leven lang leren). Ook AOC Terra en Edudelta beseffen dat de ingeslagen weg roept om de ontwikkeling van regionale kenniscentra waarbij leven lang leren een veel grotere rol speelt in de onderwijsinstellingen dan tot nu het geval was. Berendsen: "Binnen regioleren maak je ook de bedrijven bewust van de vraagstukken waaraan de onderneming wil en moet werken om vooruit te komen." En ook docenten moeten hun leven lang leren. Ze moeten langer doorwerken. Aoc's krijgen een ouder wordende personeelsbezetting, ze kunnen nauwelijks nieuwe mensen aannemen. Om oudere docenten fris te houden en om ervoor te zorgen dat ze een bijdrage kunnen blijven leveren aan het onderwijs, investeert Citaverde op bijscholing. Over pedagogisch-didactische vaardigheden, over klassenmanagement, over digitaal toetsen en examineren en ook, zegt Janssen, over gezond blijven.

DNA

Om de krimp te begeleiden, investeren de aoc's in afstemming, in kwaliteit, in nauwe contacten met het bedrijfsleven en in leven lang leren. "Uiteindelijk gaat het erom de economische bedrijvigheid te stimuleren met duurzame ontwikkelingen, die nauw aansluiten bij het DNA van de streek," zegt Barendregt. "We hoeven niet groot te zijn," vindt Berendsen, "maar wel goed." ■

Krimp gaat vooral over het leefbaar houden van de streek, want daarmee trek je mensen en dus leerlingen

Kijk voor links bij dit artikel op www.groenonderwijs.nl > vakblad editie 9

FOCUS EN CONCENTRATIE

De aoc's richten zich alle drie op speerpunten die in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven in de regio zijn benoemd.

Citaverde College

- Noord-Limburg: de agrocluster (productie en verwerking), tuinbouw en de greenport
- Midden-Limburg: de retail, watermanagement, natuur, recreatie en toerisme
- Zuid-Limburg: urbanisatie, groen in de stad

AOC Terra

- Agrofood: primaire productie, voedselverwerking, biobased economy
- Duurzame leefomgeving: waterkwaliteit, biodiversiteit, *healthy aging*, stadslandbouw, (kleine) ondernemers in het buitengebied, recreatie

Edudelta

- Foodport Zeeland: ketensamenwerking, kennisontwikkeling, innovatie binnen de voedselproductie en -verwerking
- Recreatie en toerisme
- Aquacultuur: kweken van vis op het land en verbouwen van groenten op zee, zoals zeekraal en lamsoor